

AUTORSTVO, AUTOR I NJEGOVA PRAVA U UDŽBENICIMA PREDMETNE NASTAVE HRVATSKOG JEZIKA

Zoran Velagić*, Marina Matanović**, Mirna Orešković***

Primljen: 9. 6. 2025.
Prihvaćen: 5. 11. 2025.

Cilj je rada istražiti zastupljenost sadržaja o autorskom pravu i autorstvu u predmetnoj nastavi hrvatskog jezika. Konkretno je istraživačko pitanje poučava li se učenike tijekom predmetne nastave hrvatskog jezika o koncepcijama autorstva, autora i njegovih prava. Kako istraživanja o adresiranoj temi nisu provedena niti o njoj postoje objavljeni radovi, analiza je koncipirana tako da se kroz manji istraživački uzorak obuhvate dva potencijalno zanimljiva aspekta, a to su kurikulum (koji upućuje na stav kreatora obrazovnih politika) i osnovna nastavna sredstva. Metodom sadržajne analize prvo je analiziran kurikulum, a potom komplet udžbenika hrvatskog jezika (od 5. do 8. razreda). Rezultati istraživanja ukazuju na brojne sadržaje o autorstvu u analiziranim kompletima. Rad je prema postavljenom istraživačkom pitanju i prema provedenom istraživanju u cjelini inovativan. Istraživačka ograničenja proizlaze iz nedostatka objavljenih radova o temi, što je poradi izostanka primjera otežalo koncipiranje istraživanja i jednako tako onemogućilo tumačenje istraživačkih rezultata u komparativnoj perspektivi.

Ključne riječi: autor; autorska prava; udžbenik; čitanka; predmetna nastava; hrvatski jezik; kurikulum

---

* Zoran Velagić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku, Lorenza Jäger 9, 31000 Osijek, Hrvatska; zvelagic@ffos.hr; <https://orcid.org/0000-0002-1405-9877>

** Marina Matanović, Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku, Lorenza Jäger 9, 31000 Osijek, Hrvatska; marina.mat9@gmail.com

*** Mirna Orešković, Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku, Lorenza Jäger 9, 31000 Osijek, Hrvatska; oreskovic.mirna@gmail.com

1. Uvod

Razdoblje propitivanja koncepcije autorstva započeto esejima *Smrt autora* i *Što je autor?* francuskih teoretičara Rolanda Barthesa i Michela Foucaulta s kraja 60-ih godina 20. stoljeća nastavljeno je daljnjim istraživanjima u kojima fokus više nije bio, kao dotada, na istaknutim figurama i kanonu velikih književnih djela s jedne, ili na isključivo pravnim aspektima autorstva s druge strane. Robert Darnton u još jednom slavnom eseju izvorno objavljenom 1982. *Što je povijest knjige?* ističe prikriveni paradoks – iako se iznimno poštuje važne autore i citirani njihova djela, o autorstvu i autorskom stvaranju zna se vrlo malo.

»Unatoč proliferaciji biografija velikih pisaca, temeljni uvjeti autorskog stvaranja i dalje su, za većinu povijesnih razdoblja, nepoznati.« (Darnton, 2002, 18)

Malo se zna o tome kako se gradila autorska karijera, kako je na autorsko stvaranje djelovao sustav pokroviteljstva, kada je takav oblik nagrade za autorsku kreativnost zamijenjen tržišnim sustavom, od kada pisci žive *od pera* i mogu li tako živjeti, kakvi su uopće bili i kakvi jesu odnosi autora s nakladnicima, tiskarima, knjižarima, cenzorima itd. Francuski kulturni povjesničar Roger Chartier smatra da odgovore treba tražiti u izvornom kontekstu nastanka djela i djelovanja autora, što podrazumijeva prekid s »univerzalnim projekcijama koncepcija i kriterija« (Chartier, 1995, 2). Drugim riječima, smatra da je autorstvo neraskidivo vezano uz zadani društveni kontekst i da je svaka autorska pojava, jednako kao i njezina percepcija, vezana uz prostor i vrijeme u kojemu se javlja (Chartier, 1994). Da bi se razumjela *figura autora* mora se razumjeti ne samo problematika autorskih prava i dopušteni oblici vlasništva i korištenja pisanog djela, nego i mogućnost profesionalizacije autorskog poziva, razvoj knjiškog tržišta, odnos autora s nakladnicima, tiskarima, knjižarima i sl. i jednako tako odnos autora i publike (usp. Velagić, 2010).

Tako postavljena pitanja jasno su ukazala da autorstvo, autorsko djelo i autorsko pravo nisu primarno pravne, već opće-društvene koncepcije koje imaju svoju povijest i čija se percepcija tijekom vremena kontinuirano mijenja. Slijedom navedenog, iako bi se mogao steći dojam da se na autora univerzalno gleda kao na »samostalnog kreatora jedinstvenih ‘djela’ kojima njihova originalnost jamči zaštitu slijedom

zakona o intelektualnom vlasništvu poznatima ili kao *copyright* ili kao autorsko pravo« (Woodmansee, 1994, 15), kao, dakle, na genijalnog pojedinca čija kreativnost mora biti zaštićena i nagrađena, primjeri iz kulturne povijesti, ali i oni iz svakodnevne prakse pokazuju da to nije točno. Budući da je autorstvo povijesno i prostorno uvjetovana koncepcija, percepcija autora i autorskog djela nije urođena, već se stječe tijekom odrastanja i školovanja. Time je pitanje autorstva ujedno postalo i pitanje kulture i akulturacije. Među najtežim pitanjima proizašlim iz takvog, sveobuhvatnog pristupa jest – kako i gdje pojedinac stječe predodžbe o autoru i autorstvu? (Woodmansee i Jaszi, 1994)

To je pitanje bilo izravni i konkretni poticaj za istraživanje prezentirano u ovom radu. Ako se ideja autorstva uči (kao što se uči neko konkretno autorsko djelo), onda je primjereno mjesto i vrijeme tog učenja formalno obrazovanje. Drugim riječima, dok djeca uče kanon neizostavnih književnih djela, trebala bi učiti i način kako se odnositi prema autorima tih djela, a posljedično i prema ostalim autorima i općenito autorstvu u suvremenom društvu za koje ih se tijekom školovanja priprema.

Sintagmom *sadržaji o autorstvu* u ovom su radu obuhvaćene s jedne strane one koncepcije koje su već u samom *Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima* (NN, 111/2021) istaknute kao temeljne – primjerice autorsko pravo, autorsko djelo, autor; a s druge prakse koje su prepoznate kao najčešći oblici kršenja prava autora – primjerice plagijat, tajenje pomoći pri pisanju rada, nepravilno citiranje i sl. (usp. pr. *The European Code of Conduct for Research Integrity*, ALLEA, 2023). Fokus sadržajne analize kurikuluma i udžbenika bio je stoga ponajprije usmjeren na pronalazak takvih pojmova i konteksta u kojem se pojavljuju. Iako se može činiti kontradiktornim, zaštita i kršenje autorskog prava usporedne su pojave nastale u istom povijesnom kontekstu.

»I piratstvo i autorsko pravo pojavljuju se kao fenomeni vezani uz tisak. Oboje će ostati duboko povezani s tiskanim djelima sve do uzleta novih medija oko 1900-te.« (Johns, 2009, 11)

U drugoj polovici 19. stoljeća, sa školskim reformama tada provedenim diljem Europe, školski udžbenici postaju jednim od najvažnijih proizvoda tiska, a njihovi autori i nakladnici preuzimaju »odgovornost za kvalitetu sadržaja školskih knjiga – i s jezičnog, i s oblikovnog, i s etičkog i svakog drugog aspekta« (Velagić, 2020, 41). Do danas, bez

obzira na brzi tehnološki razvoj, nakladnici su zadržali specifičnu i nezamjenjivu ulogu u tom kontekstu.

»U načelu vlade propisuju kurikulum ili barem nadziru njegovu provedbu. Ali, bilo da su u državnom ili privatnom vlasništvu, nakladnici školskih udžbenika su ti koji su odgovorni za prijevod zahtjevnih sadržaja znanstvene razine u konkretni materijal za udžbenike i učionice. Nakladnici u skladu sa svojim mogućnostima moraju interpretirati i potom isporučiti najbolji obrazovni materijal (...)*»* (Bhaskar i Phillips, 2019, 8)

Nakladnika se kod citiranih autora smatra koordinatorom svih dijonika u procesima kreacije i proizvodnje udžbenika. Među njegove se temeljne uloge ubraja omogućavanje i podupiranje autorske kreativnosti, ali i kontrola kvalitete autorskog teksta na svim razinama. Upravo stoga nakladnika se u konačnici smatra odgovornim za kvalitetu objavljenog teksta. Naglašena uloga vlada kao kreatora obrazovnih politika i nakladnika koji sa svojim autorima te politike pretvaraju u konkretne i primjenjive obrazovne sadržaje podudara se s ciljem ovoga istraživanja koje se fokusira na analizu kurikuluma koji iskazuje stav kreatora obrazovnih politika te na analizu osnovnih nastavnih sredstava za koja se očekuje da su autorska i nakladnička konkretizacija tog stava. Prožimanje djelovanja kreatora obrazovnih politika s jedne te nakladnika i autora s druge strane u Republici Hrvatskoj razvidno je i kroz postupak procjene i odobravanja udžbenika. Ukratko, prema *Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona u udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu* (NN, 105/2025) da bi udžbenik bio uvršten u *Katalog odobrenih udžbenika* nakladnik ga prijavljuje za odobrenje stručnom povjerenstvu koje imenuje resorni ministar. Povjerenstvo daje stručno mišljenje o usklađenosti udžbenika s kurikulumom i udžbeničkim standardom i ako je ono pozitivno, udžbenik se uvrštava u *Katalog odobrenih udžbenika*. Budući da udžbenički sadržaji zrcale stav kreatora obrazovnih politika i budući da je u uvodu već istaknuto da je poimanje i poštivanje autorstva primarno društvena koncepcija koja se razvija i koja se može poticati, analiza udžbeničkog sadržaja otkriva i opći odnos društva prema nekoj temi.

2. Cilj, hipoteze, metodologija i tijek istraživanja

Cilj je rada istražiti zastupljenost sadržaja o autorskom pravu i autorstvu u predmetnoj nastavi hrvatskog jezika. Temeljno je istraživačko pitanje poučava li se učenike tijekom predmetne nastave hrvatskog jezika o koncepcijama autorstva, autora i njegovih prava i posljedično, poučava li ih se kako koristiti tiskane i mrežne izvore, pravilno citirati autorska djela i izbjeći plagiranje. Na tragu navedenih istraživačkih pitanja postavljene su dvije istraživačke hipoteze: H1) mnoštvo sadržaja nastavnog predmeta Hrvatski jezik temelji se na autorskim djelima, stoga su teme iz područja autorstva i autorskog prava zastupljene u predmetnom kurikulumu i nastavnim sredstvima i H2) slijedom naravi predmeta, učenike se poučava kako koristiti tiskane i mrežne izvore, pravilno citirati autorska djela i izbjeći plagiranje.

Samo istraživanje provedeno je u dva koraka. U prvom su koraku analizirani kurikulumi nastavnih predmeta Glazbena kultura, Likovna kultura i Hrvatski jezik. U *Kurikulumu za nastavni predmet Glazbena kultura* (NN, 7/2019) autorstvo se spominje isključivo u sintagmi *autorske i tradicijske pjesme*, dok se u *Kurikulumu za nastavni predmet Likovna kultura* (NN, 7/2019) autor spominje u samo jednoj rečenici u dijelu C. Struktura – Domene predmetnog kurikuluma:

»Učenici istražuju interaktivne procese između publike, autora i djela čime se doprinosi razumijevanju uloge promatrača kao suoblikovatelja značenja likovnoga i vizualnoga djela.«

Tek je analizom kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik ustanovljeno sustavno i redovito pojavljivanje sadržaja o autorstvu i pravima autora kroz sva četiri razreda, te je daljnja analiza usmjerena prema tom predmetu. *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* objavljen je u *Narodnim novinama* broj 10/2019 od 29. siječnja 2019. godine. Istraživanje je provedeno metodom analize sadržaja tijekom ožujka 2023. godine, a rezultati tog dijela istraživanja prezentirani su u tablicama 1 – 4 u drugom retku svake tablice.

U drugom dijelu istraživanja analizirani su udžbenici *Naš hrvatski* i *Snaga riječi* (u oba slučaja od petog do osmog razreda) autorice Anite Šojat (bibliografski popis izdanja korištenih u analizi naveden je

u popisu literature).¹ Riječ je o udžbenicima koji su prema dostupnim podacima o nastavničkom odabiru iz Konačnih rezultata odabira udžbenika iz *Kataloga odobrenih udžbenika* (MZOS, 2020) korišteni kao najzastupljeniji udžbenici za predmet Hrvatski jezik u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj, te se slijedom toga smatraju najreprezentativnijim uzorkom. Katalog daje podatke o odabiru za školsku godinu 2020./2021., a novijih javno dostupnih podataka u vrijeme provođenja istraživanja nije bilo. Korištena je metoda analize sadržaja, a istraživanje je provedeno od travnja do srpnja 2023. godine. Analizirani su svi sadržaji povezani s autorstvom i poštivanjem intelektualnog vlasništva koji su u sljedećem poglavlju prezentirani u tablicama 1 – 5.

Nedostatak istraživanja i objavljenih radova o ovdje adresiranoj temi prouzročio je dva veća ograničenja. Prvo, nisu postojali primjeri koji su mogli poslužiti za koncipiranje samog istraživanja, stoga se nisu mogle predvidjeti potencijalne slabosti. Autori su se stoga odlučili za pristup kojim će na temelju ograničenog istraživačkog uzorka, ali ne na štetu njegove reprezentativnosti, obuhvati dva potencijalno zanimljiva izvora, a to su kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik koji nedvojbeno upućuje na stav kreatora obrazovnih politika, i temeljna nastavna sredstva (udžbenici) koji su rezultat promišljanja autora, nakladnika i angažiranih recenzenata. Drugo, nije postojao komparativni materijal koji bi podupro tumačenje ovdje dobivenih rezultata istraživanja, stoga su oni nužno prezentirani bez uobičajene usporedbe s rezultatima prethodnih istraživanja.

Rad je i prema postavljenom istraživačkom pitanju i prema provedenom istraživanju u cjelini inovativan, a autori vjeruju da će potaknuti daljnja istraživanja koja će ga staviti u komparativnu perspektivu.

---

¹ Opisana je analiza provedena u sklopu diplomske radnje *Koncepcije autora i autorstva u osnovnoškolskim udžbenicima predmetne nastave* (Matanović, 2023).

3. Analiza kurikuluma i udžbenika za nastavni predmet Hrvatski jezik

3.1. Usporedba kurikuluma i udžbenika

Usporedni prikaz analize kurikuluma i udžbenika nastavnog predmeta Hrvatski jezik dan je u tablicama, pri čemu je u prvom retku naslov udžbenika, a u drugom su citirane razrade odgojno-obrazovnih ishoda prema kurikulumu. Sam kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik odgojno-obrazovne ishode dijeli u tri domene: A. Hrvatski jezik i komunikacija, B. Književnost i stvaralaštvo i C. Kultura i mediji. Rezultati istraživanja u nastavku su prezentirani u četiri tablice, posebno za svaki razred. Prvo je naveden citat s udžbenikom i brojem stranice, potom kategorija teksta (označava je li citat dio temeljnog teksta ili neke od ostalih rubrika) i na kraju poglavlje udžbenika u kojem se citat nalazi. Citati su u tablicu uvršteni redom kojim se pojavljuju. Svaka je tablica popraćena kratkim komentarom s najvažnijim rezultatima analize.

Tablica 1. Kurikulum i udžbenici za peti razred osnovne škole

Udžbenici: Anita Šojat, <i>Naš hrvatski 5</i> ; Anita Šojat, <i>Snaga riječi 5</i>
<p>Kurikulum:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni A. Hrvatski jezik i komunikacija (OŠ HJ A.5.4.; razrada): »Točno citira i navodi ime autora« 2) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni B. Književnost i stvaralaštvo (OŠ HJ B.5.4.): »Poštuje tuđe intelektualno vlasništvo« 3) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni C. Kultura i mediji (OŠ HJ C.5.3): »Preporučeni sadržaji: posjet institucijama: knjižnice, muzeji, atelijeri, umjetničke radionice, instituti, zavodi   <ul style="list-style-type: none"> – posjet festivalima: književni, filmski, znanstveni, obrazovni, tradicijski – posjet tribinama i susreti s književnicima i autorima različitih područja djelovanja«.
»Tko je pripovjedač, a tko pisac?« (<i>Naš hrvatski 5</i> , str. 90); Temeljni tekst; Pripovijedanje
»Jesu li pripovjedač i pisac ista osoba?« (<i>Naš hrvatski 5</i> , str. 90); Temeljni tekst; Pripovijedanje
»Pisac je stvarna osoba koja je napisala književno djelo.« (<i>Naš hrvatski 5</i> , str. 90); Temeljni tekst; Pripovijedanje

»Plagirati – prisvojiti/prisvajati tuđe autorsko djelo.« (<i>Naš hrvatski</i> 5, str. 95); Rubrika Rječnik; Pisanje
»O podacima koje preuzmeš trebaš navesti izvor i citirati dio koji si preuzeo/preuzela jer će se u protivnome smatrati da si sastavak prepisao/prepisala od drugoga autora, što je nedopustivo.« (<i>Naš hrvatski</i> 5, str. 97); Temeljni tekst (faze u procesu pisanja); Pisanje
»Svjesno i točno citirati autorsko djelo poštujući intelektualno vlasništvo.« (<i>Naš hrvatski</i> 5, str. 100); Temeljni tekst; Jezične djelatnosti: kojim vještinama trebaš ovladati?
»Učitelj/učiteljica vrednovat će: a) sadržaj postera, b) tekst postera, c) izgled postera, d) naslov, potpis autora postera (...).« (<i>Snaga riječi</i> 5, str. 67); Temeljni tekst (faze u procesu izrade postera); Važne stvari
»Uvijek je dobro da sve vijesti prate fotografije koje ćete snimiti. Nemojte preuzimati fotografije s interneta, osobito ne one koje su zaštićene autorskim pravima.« (<i>Snaga riječi</i> 5, str. 181); Temeljni tekst (faze u procesu izrade časopisa); Kultura i mediji

Tri prva citata ističu važnost prepoznavanja pisca kao individualne osobe, a sljedeća tri jasno naglašavaju važnost poštivanja autorskog djela i pravilnog citiranja. Daje se kratak i jasan opis plagiranja, ističe se važnost citiranja i navođenja izvora prilikom preuzimanja bilo kojeg sadržaja, i naposljetku se citira razrada ishoda iz kurikuluma - »Svjesno i točno citirati autorsko djelo poštujući intelektualno vlasništvo«. Čitanka *Snaga riječi* sadrži dva citata o temi autorstva. U prvom slučaju, učenik uz pomoć nastavnika razvija naviku potpisivanja vlastitih radova. U drugom se ističe da su fotografije, kao i pisani tekstovi, zaštićene autorskim pravima.

Tablica 2. Kurikulum i udžbenici za šesti razred osnovne škole

Udžbenici: Anita Šojat, <i>Naš hrvatski</i> 6; Anita Šojat, <i>Snaga riječi</i> 6
<p>Kurikulum:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni A. Hrvatski jezik i komunikacija (OŠ HJ A.6.4.): »Preuzima i upotrebljava različite oblike informacija poštujući načela zaštite intelektualnog vlasništva« 2) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni C. Kultura i mediji (OŠ HJ C.6.3.): »Preporučeni sadržaji: posjet institucijama: knjižnice, muzeji, atelijeri, umjetničke radionice, instituti, zavodi

<p>– posjet festivalima: književni, filmski, znanstveni, obrazovni, tradicijski – posjet tribinama i susreti s književnicima i autorima različitih područja djelovanja.«</p>
<p>»Napravi poster u A4 formatu o nastavnoj temi (...). Nemoj zaboraviti na posteru istaknuti autora – napiši svoje ime i prezime.« (<i>Naš hrvatski 6</i>, str. 27); Rubrika Razmisli i ponovi; Posvojne zamjenice</p>
<p>»Plagirati – prisvojiti/prisvajati tuđe autorsko djelo.« (<i>Naš hrvatski 6</i>, str. 80); Rubrika Rječnik; Pisanje opisnih i pripovjednih tekstova</p>
<p>»Preuzimaj i upotrebljavaj različite oblike informacija i podataka prema načelima zaštite intelektualnog vlasništva.« (<i>Naš hrvatski 6</i>, str. 81); Temeljni tekst (faze u procesu pisanja); Pisanje opisnih i pripovjednih tekstova</p>
<p>»Nemoj zaboraviti na posteru istaknuti autora postera – napiši svoje ime i prezime.« (<i>Snaga riječi 6</i>, str. 9); Temeljni tekst (faze u procesu istraživanja i izrade postera); Život je škola</p>
<p>»(...) provjeri je li naslov dojmljiv i pravilno napisan, jesi li na njemu istaknuo/istaknula svoje ime, (...).« (<i>Snaga riječi 6</i>, str. 9); Temeljni tekst (faze u procesu istraživanja i izrade postera); Život je škola</p>
<p>»Tesla je vrlo često govorio: Ne žalim što su drugi pokrali moje ideje. Žalim što nemaju svoje. Izreci ili napiši vlastito mišljenje o ljudima koji prisvajaju tuđe ideje i/ili izume. Možeš li to usporediti s prepisivanjem nečije zadaće ili lektire?« (<i>Snaga riječi 6</i>, str. 95); Rubrika Pišemo i govorimo; Put do sreće</p>
<p>»Ne zaboravi istaknuti svoje ime kao autora/autorice slikovnice.« (<i>Snaga riječi 6</i>, str. 127); Temeljni tekst (faze u procesu izrade slikovnice); Kad srce zakuca jače</p>
<p>»Bruno igra igrice i čeka da mu netko drugi napiše zadaću. Što misliš o tom njegovom postupku? Očekuje li Bruno s pravom profesoričino oduševljenje? Objasni izraz: kititi se tuđim perjem.« (<i>Snaga riječi 6</i>, str. 147); Temeljni tekst (pitanja); Kad srce zakuca jače</p>
<p>»Objasni ove Brunine misli: Nimalo me nije pekla savjest što ću Tininu pjesmu podmetnuti kao svoju.« (<i>Snaga riječi 6</i>, str. 147); Temeljni tekst (pitanja); Kad srce zakuca jače</p>
<p>»Ti si Cesarićevu pjesmu podmetnuo kao svoju. I to još koju! Onu koju znaju i vrapci na grani – pjenila se profesorica.« (<i>Snaga riječi 6</i>, str. 147); Temeljni tekst; Kad srce zakuca jače</p>

»Istraži što je plagiranje i autorsko pravo. Pronađi primjere u medijskim tekstovima. Iznesi svoje gledište u 100 riječi o tome problemu koji se pojavljuje u školi, ali i u društvu.« (*Snaga riječi 6*, str. 148); Temeljni tekst (istraživački projekt); Kad srce zakuca jače

»Ako ste na internetu našli fotografiju koja vam se sviđa i želite se njome koristiti, obavezno navedite izvor fotografije.« (*Snaga riječi 6*, str. 207); Temeljni tekst (pravila lijepog ponašanja na internetu); Kultura i mediji

Sva tri citata iz udžbenika *Naš hrvatski 6* naglašavaju važnost poštivanja autorskih prava i intelektualnog vlasništva. U prvom slučaju učenik vlastitu kreativnost potpisuje kao autor, dok ga se u trećem potiče da na isti način poštuje kreativnost autora od kojih preuzima sadržaje. Drugi se citat ponovno bavi plagijatom. U svim slučajevima ponavljaju se i utvrđuju pozitivne vrijednosti koje su već bile prisutne u udžbeniku za peti razred. Udžbenik *Snaga riječi 6* sadrži brojne navode vezane uz koncepcije autorstva. Prvi, drugi i četvrti navod naglašavaju važnost potpisivanja vlastitih radova, što pokazuje i dosljednost autorice jer se kod učenika već od petog razreda razvija navika potpisivanja. Treći je navod iz poglavlja koje je cijelo posvećeno Nikoli Tesli i njegovim izumima, što također naglašava važnost originalnosti i istraživanja. Postavljeno pitanje, može li se prisvajanje tuđih ideja ili izuma usporediti s prepisivanjem zadaće ili lektire naglašava neprihvatljivost bilo kojeg oblika plagiranja ili krađe kreativnosti. Primjeri o Bruni mogu se smatrati učenicima zanimljivim i bliskim i također se koriste za poticanje daljnjeg samostalnog istraživanja o plagiranju i autorskom pravu. Naposljetku, ponovo je naglašena važnost citiranja izvora iz kojih se preuzimaju fotografije.

Tablica 3. Kurikulum i udžbenici za sedmi razred osnovne škole

Udžbenici: Anita Šojat, *Naš hrvatski 7*; Anita Šojat, *Snaga riječi 7*

Kurikulum:

- 1) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni A. Hrvatski jezik i komunikacija (OŠ HJ A.7.4.): »Uspoređuje informacije iz različitih izvora radi procjene pouzdanosti, točnosti i autorstva«.
- 2) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni C. Kultura i mediji (OŠ HJ C.7.3.): »Preporučeni sadržaji: posjet institucijama: knjižnice, muzeji, atelijeri, umjetničke radionice, instituti, zavodi

<p>– posjet festivalima: književni, filmski, znanstveni, obrazovni, tradicijski – posjet tribinama i susreti s književnicima i autorima različitih područja djelovanja.«</p>
<p>»Navoditi – doslovno prenijeti; citirati koga.« (<i>Naš hrvatski</i> 7, str. 76); Rubrika Rječnik; Upravni i neupravni govor</p>
<p>»Da bi provjerio/provjerila je li vijest lažna, razmisli o izvoru, provjeri autora vijesti, provjeri datum objave vijesti [...].« (<i>Naš hrvatski</i> 7, str. 108); Temeljni tekst; Vijesti i izvješće</p>
<p>»Uspoređivati informacije iz različitih izvora radi procjene pouzdanosti, točnosti i autorstva.« (<i>Naš hrvatski</i> 7, str. 120); Rubrika Pisanje; Jezične djelatnosti: Kojim vještinama trebaš ovladati?</p>
<p>»Odaberi poznatu osobu o čijem životu želiš više doznati. [...] Pri istraživanju se možeš koristiti različitim izvorima. Važno je da navedeš svaki upotrijebljeni izvor.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 28); Temeljni tekst (istraživački projekt); Zašto čitamo</p>
<p>»Jesi li kad bio/bila u muzeju koji je posvećen nekomu književniku/književnici? Pročitaj kako je u Ivaninu muzeju, a ako imaš priliku, svakako ga posjeti. Doživljaj je nezaboravan.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 31); Rubrika Saznajemo; Zašto čitamo</p>
<p>»Koja je razlika između pisca i pripovjedača.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 59); Rubrika Stavi naglasak; Uvod u književnost za odrasle</p>
<p>»U ovome je poglavlju zastupljeno osam antologijskih hrvatskih pisaca. Odaberi jednog pisca u dogovoru s učiteljem/učiteljicom i jednim učenikom/jednom učenicom s kojim/kojom ćeš raditi projektni zadatak. Istraži biografiju pisca [...]. Odaberi najzanimljivije pojedinosti [...].« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 60); Temeljni tekst; Uvod u književnost za odrasle</p>
<p>»Pisac je stvarna osoba koja je napisala književno djelo.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 61); Temeljni tekst; Uvod u književnost za odrasle</p>
<p>»Istraži tko su Malala Yousafzai i Greta Thunberg. Pazi, pronaći ćeš mnogo informacija. Usporedi informacije iz različitih izvora radi procjene pouzdanosti, točnosti i autorstva.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 88); Temeljni tekst; Sve same ljubavi</p>
<p>»Prouči i istraži u knjižnici ili na internetu povijest poljupca. Istraži kako ljubav iskazuju drugi narodi. Svoje spoznaje uobliči u sastavak od 200 riječi. Ne zaboravi pravila o preuzimanju informacija s mreže.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 91); Rubrika Saznajemo; Sve same ljubavi</p>

»U odabranome digitalnom alatu, Adobe Spark Postu, Canvi, MO Publisheru, izradi plakat o pjesniku Zvonimiru Golubu. Ravnomjerno rasporedi tekst i fotografije iz piščeva života koje možeš pronaći na mreži. Pazi kako preuzimaš informacije.« (<i>Snaga riječi 7</i> , str. 101); Temeljni tekst; Sve same ljubavi
»Tko je pisac, a tko pripovjedač u književnome djelu?« (<i>Snaga riječi 7</i> , str. 108); Rubrika Stavi naglasak; Životna priča
»Koja je razlika između pisca i pripovjedača?« (<i>Snaga riječi 7</i> , str. 111); Rubrika Učimo; Životna priča
»Pisac je stvarna osoba koja je napisala književno djelo.« (<i>Snaga riječi 7</i> , str. 112); Temeljni tekst; Životna priča
»Pročitaj kako poremećaji hranjenja, anoreksija i bulimija, djeluju na tijelo i um. Istraži temu detaljnije i koristi se različitim izvorima. Pazi kako preuzimaš informacije.« (<i>Snaga riječi 7</i> , str. 116); Rubrika Saznajemo; Životna priča
»Tko je pisac, a tko pripovjedač?« (<i>Snaga riječi 7</i> , str. 117); Rubrika Stavi naglasak; Životna priča
»Tko je autor teksta, a tko pripovjedač u tekstu?« (<i>Snaga riječi 7</i> , str. 119); Rubrika Učimo; Životna priča
»Istraži grčke bogove i heroje. [...] Uspoređuj informacije iz različitih izvora radi procjene pouzdanosti, točnosti i autorstva, preuzimaj ih selektivno i kritički.« (<i>Snaga riječi 7</i> , str. 156); Temeljni tekst; Čudesno

U navodima iz udžbenika *Naš hrvatski 7* naglašena je važnost provjere istinitosti vijesti, a popratne smjernice upućuju na provjeru autora, čime se naglašava njegova važnost. Autor mora biti relevantan i kvalificiran za temu o kojoj se govori, da bi njegove riječi bile pouzdane i vjerodostojne. *Snaga riječi 7* obiluje smjernicama koje potiču razvoj svijesti o autorstvu i pravima autora. Naveden je i posjet muzeju posvećenom književniku ili književnici. Usto, ističe se važnost sudjelovanja na tribinama i susreta s književnicima i autorima. Iz preostalih je navoda razvidno poticanje samostalnog istraživanja, razvoj vještina stečenih u prethodnim razredima, promidžba kulture autorstva i isticanje autora kao važnih osoba u nekom društvu. Brojni su zadaci fokusirani na promišljanje pojmova pisac, pripovjedač i autor. Naglašena je važnost usporedbe informacija iz različitih izvora radi procjene njihove

ve pouzdanosti. Općenito, mnogo je pozornosti pridano promišljanju o provjerljivosti informacija preuzetih iz mrežnih izvora, što je u doba učestalih slučajeva lažnih vijesti iznimno važno.

Tablica 4. Kurikulum i udžbenici za osmi razred osnovne škole

Udžbenik: Anita Šojat, <i>Naš hrvatski 8</i> ; Anita Šojat, <i>Snaga riječi 8</i>
Kurikulum: 1) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni A. Hrvatski jezik i komunikacija (OŠ HJ A.8.3.): »Uspoređuje podatke iz različitih izvora radi procjene pouzdanosti, točnosti i autorstva u skladu sa zadatkom.« 2) Razrada odgojno-obrazovnih ishoda u domeni C. Kultura i mediji (OŠ HJ C.8.3): »Preporučeni sadržaji: posjet institucijama: knjižnice, muzeji, atelijeri, umjetničke radionice, instituti, zavodi – posjet festivalima: književni, filmski, znanstveni, obrazovni, tradicijski – posjet tribinama i susreti s književnicima i autorima različitih područja djelovanja.«
»Uza svaki je preuzeti citat obvezno napisati ime i prezime autora te naziv djela. Informacije iz različitih izvora treba usporediti radi procjene pouzdanosti, točnosti i autorstva.« (<i>Naš hrvatski 8</i> , str. 113); Temeljni tekst; Predavanje i prezentacija
»Kako se nosiš sa školskim obvezama? Jesi li katkad u iskušenju da preuzmeš tuđi rad kao svoj?« (<i>Snaga riječi 8</i> , str. 25); Rubrika Stavi naglasak; Razlistaj se
»Tko je pisac, a tko pripovjedač?« (<i>Snaga riječi 8</i> , str. 40); Rubrika Stavi naglasak; Književnost i ja
»Jesu li pisac i pripovjedač u djelu ista osoba?« (<i>Snaga riječi 8</i> , str. 41); Temeljni tekst; Književnost i ja
»Pisac – pripovijeda o događajima kroz pripovjedača.« (<i>Snaga riječi 8</i> , str. 42); Temeljni tekst; Književnost i ja
»[...] ispod (u desnome donjem kutu) napisati autore prezentacije, iznad naslova (na sredini) naziv škole i predmet: Hrvatski jezik.« (<i>Snaga riječi 8</i> , str. 137); Temeljni tekst (faze u procesu izrade prezentacije); Mjesto pod suncem
»Uspoređuješ li podatke iz različitih izvora radi procjene pouzdanosti, točnosti i autorstva u skladu sa zadatkom?« (<i>Snaga riječi 8</i> , str. 186); Rubrika Promišljamo i povezujemo; Kultura i mediji
»Patent – izum, pravo izumitelja na primjenu svojeg izuma.« (<i>Snaga riječi 8</i> , str. 187); Rubrika Rječnik; Kultura i mediji

U udžbeniku *Naš hrvatski 8* učenike se uči da pravilno prikupljaju različite informacije na temelju kojih mogu pripremiti dobro izlaganje. Istaknuta je važnost procesa preuzimanja informacija – procjena pouzdanosti i točnosti izvora i provjera autorstva. Brojni navodi iz *Snage riječi 8* potiču učenike na razmišljanje o plagijatima, preuzimanju fotografija s interneta i procjeni različitih izvora informacija. Ponavljaju se znanja iz prethodnih razreda i kao novina donosi definicija patenta.

3.2. Sadržaji o autorima

U ovom su poglavlju prezentirani primjeri iz udžbenika koji kroz biografske podatke promiču autorstvo i doprinose boljem razumijevanju stvaralaštva. U kompletu za peti razred nije pronađen ni jedan takav navod. Navodi su prezentirani, kao i u prethodnom poglavlju, u jednoj tablici. Budući da se učenika kod ovih primjera izrijeком upućuje na *susret* s piscem i promišljanje djelovanja konkretnog autora, ti su primjeri prikupljeni u zasebnu tablicu.

Tablica 5. Sadržaji o autorima i autorstvu

6. razred
Rubrika Pišemo i govorimo: »Miro Gavran poznati je hrvatski pisac za djecu i odrasle. Pronađi na internetu u kojoj je književnoj vrsti najplodonosniji pa upoznaj razredni odjel s njegovim postignućima u toj vrsti.« (<i>Snaga riječi 6</i> , str. 143).
Temeljni tekst (Književne pepeljuge Amanda Hocking i J.K. Rowling): »Ne, ne mislimo na priče o Pepeljugama koje se čarobno preoblikuju iz sluškinja u princeze. Upravo obratno: danas vam pripovijedamo o dvjema spisateljicama kojima je zajedničko to što ih je književnost pretvorila, ako ne već u princeze, a ono barem u vrlo, vrlo dobrostojeće žene...« (<i>Snaga riječi 6</i> , str. 214).
7. razred
Rubrika Saznaj: »Tko je autor prvoga hrvatskog rječnika i kako se rječnik zove? Tko je autor prve hrvatske gramatike i kako se gramatika zove? Zbog čega Ljudevit Gaj ima posebno mjesto u razvoju hrvatskoga jezika?« (<i>Naš hrvatski 7</i> , str. 8).

Rubrika Pišemo i govorimo: »Napiši zamišljeni intervju s pjesnikom Danijelom Dragojevićem pa ga pitaj sve što te zanima o njegovim pjesmama. Razgovarajte o problemu stvaralaštva, o tome što piscu znači čitanost, komu piše svoje knjige, zašto ne daje intervjuje i sl.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 21).
Temeljni tekst: »U ovome je poglavlju zastupljeno osam antologijskih hrvatskih pisaca. Odaberi jednog pisca u dogovoru s učiteljem/učiteljicom i jednim učenikom/jednom učenicom s kojim/kojom ćeš raditi projektni zadatka. Istraži biografiju pisca [...]. Odaberi najzanimljivije pojedinosti [...].« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 60).
Rubrika Saznajemo: »Pisci imaju moć promijeniti sudbinu svojih likova, prekrojiti stvarnost, napisati drukčiju priču. Pisci su čarobnjaci koji iz šturih novinskih članaka stvaraju nove svjetove.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 123).
Rubrika Pišemo i govorimo: »Razgovarajte o poveznicama između pisca, njegova djela i osobe kojoj ga posvećuje.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 129).
Rubrika Pišemo i govorimo: »Napravi zamišljeni intervju s pjesnikom Dobrišom Cesarićem pa ga pitaj sve što te zanima o njegovim pjesmama. Razgovarajte o problemu stvaralaštva, o tome što piscu znači čitanost, za koga piše svoje knjige i sl.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 158).
Temeljni tekst: »Pokatkad nam se dogodi da sretnemo dijete koje kao da poriče svoju stvarnu životnu dob. [...] Nije riječ, naravno, o knjiškom znanju, već o bogatstvu duše i velikom stvaralačkom naponu. [...] Mozarta je nemoguće uspoređivati; sam po sebi on je jedinica za kreativnost – mjerilo koje izjednačuje ljudsko trajanje i umjetničko stvaranje.« (<i>Snaga riječi</i> 7, str. 230).
8. razred
Rubrika Saznajemo: »Zašto je August Šenoa nakon škole uvijek išao na sladoled, zašto je Vesna Parun voljela miris lavande, kakva je veza jedne naranče i jedne pjesničke ljubavi?... Otkrivamo ti male zanimljivosti iz života naših slavni majstora i majstora pera...« (<i>Snaga riječi</i> 8, str. 111).
Temeljni tekst: »Pripremite izložbu kojoj će tema biti vaš zavičaj. [...] odaberite pisce koje ćete predstaviti čitajući ulomke njihovih djela.« (<i>Snaga riječi</i> 8, str. 153).

Može se zaključiti da svi navedeni primjeri kroz isticanje autora kao važnih figura kulturne povijesti kod učenika razvijaju svijest o važ-

nosti autorskog rada, poštivanja stvaralaštva i intelektualnog vlasništva u cjelini. Kroz istraživanje i prezentacije o autorima, učenici se povezuju s njihovim stvaralaštvom i shvaćaju kako prethodna iskustva autora oblikuju njihova djela. U slučaju J. K. Rowling i Amande Hocking istaknuto je primjerice da su obje krenule *od nule* te su samo vlastitim trudom uspjele stvoriti impresivna književna djela.

4. Rasprava

Analizom je utvrđeno da se *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik*, kada je riječ o osnovnim školama, pozitivno odnosi prema sadržajima o autorstvu, poštivanju autorskog prava, plagiranju i sličnim koncepcijama, dok su isti sadržaji u kurikulumima likovne i glazbene kulture izostali. Kada je riječ o predmetu Hrvatski jezik, sadržaji o autorstvu i pravu autora zastupljeni su u svim razredima osnovne škole. U petom je razredu istaknuta važnost točnog citiranja i navođenja imena autora, poštivanja tuđeg intelektualnog vlasništva te su preporučeni sadržaji u vidu posjeta kulturnim institucijama. U šestom razredu ističe se važnost preuzimanja i korištenja informacija poštujući načela zaštite intelektualnog vlasništva. Također, istaknuta je važnost posjete kulturnim institucijama. U sedmom se razredu ističe usporedba informacija radi procjene pouzdanosti, točnosti i vjerodostojnosti autorstva, kao i posjet kulturnim institucijama. Naposljetku, razrada odgojno-obrazovnih ishoda kurikuluma za osmi razred upućuje na usporedbu informacija radi procjene pouzdanosti, točnosti i autorstva i posjet kulturnim institucijama u okviru kulture i medija, kao i u prethodnim razredima.

Analizirani udžbenici za predmetnu nastavu hrvatskog jezika također ukazuju na dostatnost sadržaja o autorstvu, poštivanju autorskog prava, plagiranju i sl. Primjeri u petom razredu usmjereni su k isticanju pisca, točnom citiranju, potpisivanju vlastitih radova i pravilnom preuzimanju fotografija s interneta. Udžbenici za šesti razred obiluju citatima koji propitkuju učeničke stavove i razmišljanja glede preuzimanja tuđih ideja. Analiza je pokazala da se kroz sadržaj udžbenika učenike potiče na priznavanje autorstva, poštivanje tuđeg rada, kritičko razmišljanje o tim temama i samostalno stvaranje. U sedmom se razredu ističe važnost provjere autorstva i procjene vjerodostojnosti vijesti, te se kroz nekoliko citata naglašava važnost figure pisca. I u osmom se

razredu ističe važnost navođenja citata, procjene autorstva, potpisivanja vlastitih radova te se propitkuju tendencije učenika kod rješavanja školskih obaveza u smislu krađe tuđih radova. Primjeri u Tablici 5 podrazumijevaju susret učenika s autorima i autorskim djelima te kroz biografije promiču figuru autora i čin stvaralaštva promovirajući time autorstvo i kreativnost.

Rezultati provedenog istraživanja daju jednoznačan odgovor na pitanje stječu li učenici tijekom osnovnoškolskog obrazovanja, ili preciznije na predmetnoj nastavi hrvatskog jezika, predodžbe o autoru i autorstvu. Provedenom analizom potvrđeno je da kurikulum za taj predmet u sklopu razrade odgojno-obrazovnih ishoda ističe važnost autora i poštivanja intelektualnog vlasništva. U udžbenicima su također pronađeni brojni sadržaji o autorstvu, poštivanju autorskog prava, plagiranju i sl. Stoga se može zaključiti da je prva hipoteza u cijelosti potvrđena: *mnoštvo sadržaja nastavnog predmeta Hrvatski jezik temelji se na autorskim djelima stoga su teme iz područja autorstva i autorskog prava zastupljene u predmetnom kurikulumu i nastavnim sredstvima.*

Brojni zadaci za samostalni rad, ali i brojna pitanja uz temeljni tekst podsjećaju učenike na potrebu potpisivanja teksta, navođenja imena autora, izvora, na potrebu kritičkog odnosa prema tekstovima, na prepisivanje, plagijat i sl. Svi ti primjeri potvrđuju drugu istraživačku hipotezu: *slijedom naravi predmeta, učenike se poučava kako koristiti tiskane i mrežne izvore, pravilno citirati autorska djela i izbjeći plagiranje.*

5. Zaključak

Provedeno je istraživanje ukazalo da predmetna nastava Hrvatskog jezika prepoznaje i obuhvaća sadržaje povezane s koncepcijama autorstva i u kurikulumu i u udžbenicima. U analiziranim nastavim kompletima pronađeni su brojni sadržaji o autorstvu, poštivanju autorskog prava, plagiranju i sl.

Mora se naposljetku naglasiti da zaključci ovog istraživanja proizlaze iz analize nastavnih kompleta jedne autorice za jedan nastavni predmet. Oni stoga ni u kom slučaju ne pretendiraju na univerzalnost.

Koliko je autorima ovog rada poznato, istraživanja o temama povezanim s autorstvom i pravima autora u hrvatskim školskim programima

ne postoje, te slijedom toga nije poznato koliko se u hrvatskim školama govori o potrebi zaštite autorskih prava i intelektualnog vlasništva, ili o bilo kojim drugim aspektima autorstva. Ovo je istraživanje prvo takve vrste i stoga umnogome ograničeno, posebice kada je riječ o prethodnim spoznajama i literaturi koja bi mogla poslužiti kao polazište za koncipiranje istraživanja ili kao komparativno uporište prilikom tumačenja rezultata. Međutim, u društvu znanja koje počiva na informacijama i kreativnosti obrazovni proces mora isticati vrijednost autorstva i ova kva su istraživanja potrebna. U brojnim je sredinama postalo jasno da obrazovanje o sadržajima posvećenim autorskim pravima i intelektualnom vlasništvu ne smije biti prepušteno slučaju ili inicijativi i entuzijazmu pojedinaca. Primjer je vodič *Intelektualno vlasništvo u obrazovanju (Guidance IP in Education, 2022)*, koji nastavnicima u Ujedinjenom Kraljevstvu daje upute kako teme iz područja intelektualnog vlasništva uklopiti u nastavu različitih predmeta. Na mrežnim stranicama Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo nalazi se sekcija *IP4teachers* (WIPO) kojoj je primarni cilj »promocija dijaloga između nastavnika, autora kurikuluma i ureda za intelektualno vlasništvo«. Stranica nastavnicima nudi nastavu na daljinu sa sadržajima i metodologijama poučavanja o intelektualnom vlasništvu, prilagodljive nastavne sadržaje itd. *Learning Corner* (EU), službena platforma Europske Unije s gotovim digitalnim obrazovnim sadržajima, također nudi sadržaje o intelektualnom vlasništvu u obrazovanju.

Navedeni primjeri svjedoče da je riječ o temi koja zavrjeđuje pozornost jer, ako se predodžbe o autoru i autorstvu stječu tijekom formalnog osnovnoškolskog obrazovanja i ako su inovativnost i kreativnost pokretači razvoja suvremenih društava, onda bi se njegovanje stvaralaštva i uvažavanje autorstva moralo smatrati odgojno-obrazovnim ishodom ne pojedinog predmeta, već školovanja u cjelini.

Literatura

- [ALLEA] All European Academies (2023), *The European Code of Conduct for Research Integrity*. Dostupno na: <https://allea.org/code-of-conduct/> [2. 9. 2024.]
- Bhaskar, Michael i Phillips, Angus (2019), »Introduction«, u: Phillips, Angus i Bhaskar, Michael (ur.), *The Oxford Handbook of Publishing*, Oxford: Oxford University Press, str. 1 – 17. <https://doi.org/10.1093/oxford-hb/9780198794202.013.25>

- Chartier, Roger (1994), *The Order of Books. Readers, Authors, and Libraries in Europe between the Fourteenth and Eighteenth Centuries*, Polity Press.
- Chartier, Roger (1995), *Forms and Meanings. Texts, Performances, and Audiences from Codex to Computer*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press. <https://doi.org/10.9783/9780812200362>
- Darnton, Robert (2002), »What is the History of Books?«, u: Finkelstein, David i McCleery, Alistair (ur.), *The Book History Reader*, London i New York: Routledge, str. 9 – 26.
- [EU] European Union Learning Corner, *Intellectual Property in Education*. Dostupno na: https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/intellectual-property-education_en [2. 9 2024.]
- [GOV UK] Government UK (2022), *Guidance IP in education* Dostupno na: <https://www.gov.uk/government/publications/ip-in-education/ip-in-education> [2. 9 2024.]
- Johns, Adrian (2009). *Piracy. The Intellectual Property Wars from Gutenberg to Gates*, Chicago i London: The University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226401201.001.0001>
- Matanović, Marina (2023). *Koncepcije autora i autorstva u osnovnoškolskim udžbenicima predmetne nastave*. Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku. Dostupno na: <https://repositorij.ffos.hr/islandora/object/ffos:6741> [16. 6 2025.]
- [MZOS] Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta RH (2020), *Konačni rezultati odabira udžbenika iz Kataloga odobrenih udžbenika za šk. god. 2020./2021. u osnovnim i srednjima školama na dan 1. lipnja 2020. godine*. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/vijesti/konacni-rezultati-odabira-udzbenika-iz-kataloga-odobrenih-udzbenika-za-sk-god-2020-2021-u-osnovnim-i-srednjima-skolama-na-dan-1-lipnja-2020-godine/3771> [10. 2. 2023.]
- [NN] Narodne novine (2019), *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*, 7/2019. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html [30. 10 2025.]
- [NN] Narodne novine (2019), *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*, 7/2019. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html [30. 10 2025.]
- [NN] Narodne novine (2019), *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* 10/2019. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html [10. 2 2023.]
- [NN] Narodne novine (2021), *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima* 111/2021. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html [5. 9 2024.]
- [NN] Narodne novine (2025). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona u udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu*

- lu 105/2025. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2025_07_105_1477.html [30. 10 2025.]
- Šojat, Anita (2020), *Naš hrvatski 5: udžbenik hrvatskoga jezika u petome razredu osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Šojat, Anita (2020), *Naš hrvatski 6: udžbenik hrvatskoga jezika u šestom razredu osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Šojat, Anita (2021), *Naš hrvatski 7: udžbenik hrvatskoga jezika u sedmome razredu osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Šojat, Anita(2021), *Naš hrvatski 8: udžbenik hrvatskoga jezika u osmome razredu osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Šojat, Anita (2020), *Snaga riječi 5: hrvatska čitanka za peti razred osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Šojat, Anita (2021), *Snaga riječi 6: hrvatska čitanka za šesti razred osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Šojat, Anita (2021), *Snaga riječi 7: hrvatska čitanka za sedmi razred osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Šojat, Anita (2021), *Snaga riječi 8: hrvatska čitanka za osmi razred osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Velagić, Zoran (2010), *Pisac i autoritet: bit autorstva i sustav autorizacije vjerskih knjiga u 18. stoljeću*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Velagić, Zoran (2020), *Uvod u nakladništvo. II izdanje*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- [WIPO] IP4teachers. Dostupno na: <https://welc.wipo.int/ipedu/teacher>. [5. rujna 2024.]
- Woodmansee Marta i Peter Jaszi (ur.) (1994). *The Construction of Authorship. Textual Appropriation in Law and Literature*. Durham i London: Duke University Press.
- Woodmansee, Marta (1994). »On the Author Effect: Recovering Collectivity«, u: Woodmansee, Marta i Jaszi, Peter (ur.), *The Construction of Authorship. Textual Appropriation in Law and Literature*, Durham i London: Duke University Press, str. 191 – 209.

AUTHORSHIP, AUTHOR, AND COPYRIGHTS IN CROATIAN LANGUAGE TEXTBOOKS

Zoran Velagić, Marina Matanović, Mirna Orešković

The aim of the paper is to investigate into contents about copyright and authorship in Croatian language textbooks. The specific research question is whether students are taught about the concepts of authorship, authors, and their

rights during Croatian language school instruction. As no research has been conducted on the addressed topic, nor are there any published works about it, the analysis is conceived to encompass two potentially interesting aspects: the curriculum (which indicates views of education policy makers) and basic teaching materials. Using the content analysis method, the curriculum and complete set of Croatian language textbooks (from 5th to 8th grade) were analysed. The research results indicate numerous mentions of authorship in the consulted sets. The paper is innovative both in terms of the research question and the conducted research. Limitations arise from the lack of published works on the topic, which made conception of the research more difficult and equally prevented the interpretation of research results in a comparative perspective.

Keywords: author; copyright; school textbook; school reader; subject-specific teaching; Croatian language; curriculum